

УДК 330.341.1: 658.14

DOI: 10.31359/2312-3427-2021-1-339

М.С. Пономарьова, канд. екон. наук, доцент

e-mail: univverms@ukr.net

orcid.org/0000-0001-8463-821X

В.Є. Мещеряков, канд. екон. наук, доцент

vmeshch@yandex.com

<https://orcid.org/0000-0002-4709-5436>

Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

ВПЛИВ ІНВЕСТУВАННЯ НА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА

В статті визначений вплив інвестування на інноваційний розвиток підприємства. Його ефективність зумовлюється змістом відповідних інноваційно-інвестиційних напрямків, що задовольняють потреби динамічного розвитку аграрних підприємств. Невизначеність ринку та законодавчої бази свідчать про наявність значних проблем управління, що виступають головними факторами гальмування інвестиційно-інноваційного розвитку вітчизняних підприємств. Визначено, що одним з основних механізмів управління економікою є механізм управління інвестиційними процесами. Зображено інвестиційний механізм управління інвестиційною діяльністю підприємства, що спрямована на розвиток виробництва, підприємництва, одержання прибутку та інших кінцевих результатів. В статті визначена частка капітальних інвестицій підприємств з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства. Визначені причини слабого інвестиційного клімату України в інноваційній діяльності та наведені умови та обмеження, які впливають на вибір джерел фінансування інноваційної діяльності:

Ключові слова: розвиток, механізм, управління, інвестиційна діяльність, інвестування, інновації, інноваційна діяльність.

Постановка проблеми. Сьогодні інноваційно-інвестиційний розвиток є економікоформуєчим процесом. Його ефективність зумовлюється змістом відповідних інноваційно-інвестиційних напрямків,

що задовольняють потреби динамічного розвитку аграрних підприємств. Аналіз фінансових та інвестиційних рішень має особливе значення, оскільки від вибору напрямів інвестицій та їх ефективності залежить значною мірою економічна ефективність розвитку аграрного підприємства, тому що технологічні та продуктові інновації є його базовим напрямом, а ефективність діяльності аграрних підприємств в цілому обумовлюється станом їх фінансів. Тобто інвестиційний логістичний ланцюг повинен бути спрямований на пошук і ефективне використання інвестиційних ресурсів з врахуванням можливих варіантів відновлення матеріально-технічної бази для виробництва та модернізації підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інноваційний розвиток підприємства розкривають класики наукової думки та удосконалюють українські дослідники, зокрема С. М. Шкарлет, В. П. Ільчук. Питання формування, задоволення нормативних потреб в основних засобах для аграрного виробництва, вдосконалення забезпечення та модернізації матеріально-технічної бази аграрних підприємств розглядають науковці Р. П. Саблук, М. Ю. Коденська, В. Г. Андрійчук, О. В. Захарчук, В. Д. Войтюк, М. М. Могилова та інші. На сучасному етапі розвитку теорії інвестування розроблені й застосовуються різні підходи до визначення інвестиційної привабливості підприємства відповідно до задалегідь установлені мети. Вирішенням проблем підвищення інвестиційної привабливості агропромислових підприємств і впровадження інноваційних проєктів приділяють значну увагу провідні науковці України – Лупенко Ю. О., Кісіль М. І., Черненко Д. С., Жук В. М., Бездушна Ю. С., Мельничук Б. В., Іртищева І.О., Стегней М.І., Іщенко О.А., Бурцев та ін.

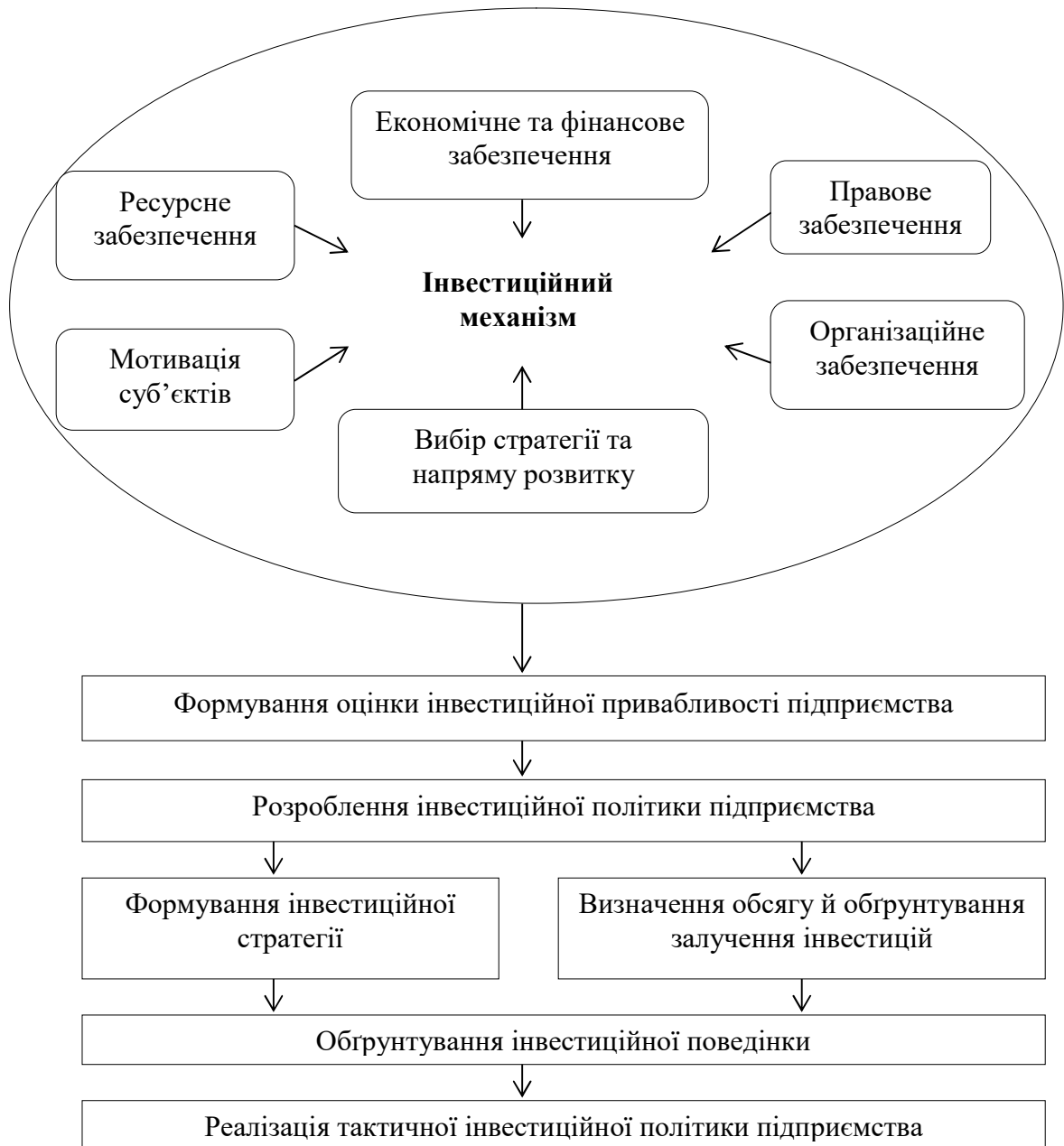
Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах глобалізації та жорсткої конкурентної боротьби підприємства повинні приділяти особливу увагу інвестиційно-інноваційному розвитку, адже він впливає на рівень ефективності діяльності інституційної одиниці. Недосконалість ринку та законодавчої бази свідчать про наявність значних проблем управління, що виступають головними факторами гальмування інвестиційно-інноваційного розвитку вітчизняних підприємств. Перехід до інноваційної моделі розвитку економіки неможливий без залучення інвестицій. Відповідно до законодавства інвестиції спрямовані на відтворення основних фондів і приріст матеріально-виробничих запасів, здійснюються у формі капіталовкладень. Інвестування – цілісний процес капіталовкладень, протягом якого відбувається послідовна зміна різних форм вартості та реалізується динамічний зв'язок між взаємозалежними елементами інвестиційної діяльності: ресурси – витрати – дохід. Інновації -

це впровадження нових форм організації праці та управління, а також використання результатів інтелектуальної праці, технологічних розробок, спрямованих на удосконалення соціально-економічної діяльності.

Перейдемо до визначення сутності концепції “механізму інвестиційного забезпечення”. В економічній літературі існують різні точки зору стосовно визначення «економічного механізму», але, незважаючи на порівняно широку вживаність терміну, недостатньо розробленою і такою, що вимагає додаткових теоретико-практичних досліджень, є проблема формування “механізму інвестиційного забезпечення підприємств”. Одним з основних механізмів управління економікою є механізм управління інвестиційними процесами. Економічна сутність категорії «механізм інвестиційного забезпечення підприємств» можна визначити як систему взаємозв'язків економічних відносин, принципів, методів, засобів і форм управління, які враховують здатність механізму в часі забезпечувати належний рівень інвестиційної привабливості підприємства через узгодження інтересів контрагентів ринку [1-10]. Ефективний механізм інвестиційного забезпечення являє собою сукупність методів і засобів, які використовуються для підвищення інвестиційної привабливості об'єкта інвестування і зменшення прояву факторів, які знижують його інвестиційну привабливість (рис. 1.). Інвестиційна діяльність підприємства спрямована на розвиток виробництва, підприємництва, одержання прибутку та інших кінцевих результатів. Відповідно до цього управління інвестиційною діяльністю є складовою частиною управлінського процесу, що реалізується суб'єктом із метою підвищення інвестиційної привабливості об'єкта інвестування, оцінки та реалізації інвестиційних проектів і створення умов для найбільш ефективного протікання процесів інвестування. Підприємства можуть здійснювати інвестування різних типів і в різних організаційних формах (формування інвестиційного портфеля, участь в інвестиційних проектах та інше).

Процес управління інвестиційною діяльністю підприємств спрямований на вирішення таких завдань, як визначення основних напрямів інвестиційної діяльності відповідно до затвердженої фінансової та загальної стратегії розвитку підприємства; дослідження та облік зовнішнього інвестиційного середовища і кон'юнктури інвестиційного ринку, оцінка інвестиційної привабливості об'єкта інвестування; визначення необхідного обсягу інвестиційних ресурсів та оптимізація їх структури, формування інвестиційної поведінки підприємства; визначення принципів і критеріїв формування інвестиційного портфеля з урахуванням

ризиків і прибутковості; забезпечення шляхів підвищення ефективності реалізації інвестиційних проектів, контроль за інвестуванням.

Рис. 1. Інвестиційний механізм управління інвестиційною діяльністю підприємства

В Україні інвестиційний механізм забезпечується низкою законодавчих актів, які мають відношення і до інноваційної політики , наприклад Закон України «Про інноваційну діяльність», «Про режим іноземного інвестування», Указ Президента України «Про інвестиційні фонди та інвестиційні компанії», Постанови КМУ «Про заходи щодо підтримки інноваційно-інвестиційних проектів». Українське законодавство

контролює інвестиційно-інноваційний розвиток підприємств України, однак через відсутність чіткої державної інноваційної політики, складною економічною і політичною ситуацією, фінансування інноваційного розвитку підприємств залишається складним завданням.

Згідно з даними Державної служби статистики, у період з 2015-2019 рр. спостерігається тенденція до збільшення капітальних інвестицій за всіма видами підприємств, окрім мікропідприємств. Так капітальні інвестиції в діяльність великих підприємств збільшились на 41,3%, середніх підприємств – 39,2%, малих підприємств – 42,5%, однак на жаль дана тенденція говорить не про якісне покращення становища підприємств і їх розвиток, а значну інфляцію, що не дає підприємствам розвиватися (табл. 1).

1. Капітальні інвестиції підприємств з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства у 2015-2019 рр.

Роки	Капітальні інвестиції, тис.грн			
	великі підприємства	середні підприємства	малі підприємства	з них мікропідприємства
2015	99170796	78400886	35906476	9767774
2016	108694081	113036119	59937697	16016779
2017	139294067	139368087	80497649	22353863
2018	217278118	169872251	83965173	23412349
2019	239957640	200079086	84437348	15960309

Розглядаючи показник капітальних інвестицій за видами економічної діяльності спостерігаємо, що основна кількість інвестицій в Україні в 2020 р. була спрямована на сільське господарство – 20 % капітальних інвестицій, промисловість – 35,5 %, переробна промисловість – 16,6 %, державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування – 6,9 %. (табл. 2) дана ситуація є логічною, адже саме ці сфери діяльності є найбільш розвинені в Україні.

Однак фінансування даних видів діяльності проводиться в основному за рахунок власних джерел. В розрізі капітальних інвестицій за регіонами найбільша кількість інвестицій припадає на м. Київ 32,1 % та Дніпропетровську область – 11,5 %, Донецька, Львівська, Полтавська область на рівні 5 %, найнижчий рівень капітальних інвестицій в Закарпатській, Луганській, Чернівецькій областях до 1% (табл. 3).

2. Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності у 2020 р.

Види економічної діяльності	Обсяг капітальних інвестицій	
	тис. грн	у % до загального обсягу капітальних інвестицій
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	50679695	10,0
Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг	50189373	9,9
Вирощування однорічних і дворічних культур	39692746	7,8
Промисловість	180537373	35,5
Переробна промисловість	84408175	16,6
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	42131728	8,3
Будівництво	39614886	7,8
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	41684741	8,2
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	34884633	6,9
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	62303585	12,3
Державне управління загального характеру; соціально-економічне управління	57958041	11,4
Усього	508217042	100,0

Загалом можна назвати низку причин слабого інвестиційного клімату України в інноваційній діяльності: політична нестабільність, відсутність структурних реформ в економіці та державному управлінні, відсутність верховенства права; відсутність культури інвестування, чітких правил роботи в інвестиційному секторі України; корупція у секторі державних фінансів та величезний державний борг; високе податкове навантаження, валютні обмеження з боку Національного банку України, валютні коливання; низький ступінь розетку венчурних механізмів фінансування інноваційної діяльності; високий рівень впливу тіньового сектора на економічні процеси; невизначеність держави та бізнесу щодо інвестиційно-інноваційної стратегії розвитку української економіки.

Висновки. Сучасна інвестиційно-інноваційна діяльність підприємств представлена лише на початковому етапі свого розвитку, потребує збільшення державної участі як фінансового, так і організаційного характеру. Напрями розширення фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємств мають бути максимально диверсифікованими як з

погляду механізмів реалізації, так і з позицій пошуку відповідних джерел ресурсів.

3. Капітальні інвестиції за регіонами у 2020 р.

	Обсяг капітальних інвестицій		
	тис.грн	у % до загального обсягу	у розрахунку на одну особу, грн
Україна	508217042	100,0	12223,9
Вінницька	13601513	2,7	8888,8
Волинська	9121580	1,8	8884,5
Дніпропетровська	58601434	11,5	18568,1
Донецька	26597759	5,2	6482,3
Житомирська	9270208	1,8	7708,3
Закарпатська	5080997	1,0	4067,6
Запорізька	15495040	3,1	9244,3
Івано-Франківська	6338028	1,2	4653,9
Київська	32760002	6,4	18414,8
Кіровоградська	6745999	1,3	7331,0
Луганська	3259085	0,6	1534,4
Львівська	23641491	4,7	9507,8
Миколаївська	9504884	1,9	8536,7
Одеська	21437623	4,2	9077,5
Полтавська	25156889	5,0	18343,7
Рівненська	5650634	1,1	4915,1
Сумська	7200076	1,4	6801,1
Тернопільська	7296821	1,4	7074,8
Харківська	20248586	4,0	7697,6
Херсонська	7199137	1,4	7051,9
Хмельницька	10617033	2,1	8520,3
Черкаська	9079342	1,8	7684,1
Чернівецька	3319516	0,7	3704,7
Чернігівська	7957105	1,6	8157,3
м.Київ	163036260	32,1	55768,2

З огляду на це важливим є визначення умов та обмежень, які впливають на вибір джерел фінансування інноваційної діяльності:

1) реформувати національні науково-технологічні програми, які повинні включати пріоритети України довгострокового періоду;

2) доповнити та змінити систему кредитної політики відповідно вимогам часу, тобто забезпечити інституціональні інновації;

3) забезпечити максимальне використання накопиченого економічного потенціалу.

Бібліографічний список.

1. Гуторов О.І. Сучасний стан і перспективи розвитку інвестування сільськогосподарського виробництва. *Ринкова трансформація економіки АПК*: кол. монографія у 4 ч. / за ред. П.Т. Саблука, В.Я. Амбросова, Г.Є. Мазнева. Київ: ІАЕ, 2002. Ч. 3. С. 61–65.
2. Пономарьова М.С. Розроблення фінансового плану підприємства в умовах інноваційного оновлення та зростання ефективності підприємницької діяльності // Причорномор. економ. студії. Причорномор. НДІ економіки та інновацій. Одеса, Вип. 2018. С. 17 – 22
3. Крамаренко І.С. Регіональна структура інвестиційного потенціалу : сучасний стан та концептуальні підходи / І.С Крамаренко // Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія „Економічні науки” : зб. наук. пр./ Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. - Харків : ХНАУ, 2019. - № 4. Т1.- С. 154-164
4. Крамаренко І.С., Войт Д.С., Кравець Л.О. Ефективність використання інвестиційного потенціалу національної економіки у контексті впливу на економічне зростання. Вісник ХНАУ. 2019. №1. С.403- 413.
5. Рябуха М.С. Вплив інвестиційної діяльності на поліпшення інноваційного клімату в сільському господарстві / М.С. Рябуха // Вісник ХНАУ. № 5 / Харк. нац. аграр. ун-т. -Харків. - 2009. С.258-267.
6. Крамаренко І.С., Іртищев О.С., Кльоц Ю.Ю., Кравець Л.О. Аналіз структурних трансформацій інвестиційного потенціалу: функціональний аспект. Вісник ХНАУ. 2019. №2. С.458-468
7. Пономарьова М.С. Особливості розвитку підприємництва в Україні / М.С. Пономарьова // Підвищення конкурентоспроможності виробничого потенціалу сільського господарства в умовах сталого розвитку: матеріали всеукраїнської наук.-практ. конференції 4-5 квітня 2012 р. - Харків: ХНАУ, 2012. С 199 - 201. - 328 с.
8. Іртищева І.О., Стегней М.І., Іщенко О.А., Бурцев О.В. Роль інфраструктурного забезпечення у формуванні регіональної промислової політики // Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія „Економічні науки”- 2018 - № 3. - С. 153.
9. Гуторов О.І. Теоретичні аспекти інвестиційної та інноваційної діяльності. Вісн. ХДАУ. Серія «Економіка АПК і природокористування». Харків: ХДАУ, 2001. № 9.
10. Гуторов О.І., Бойко К.М. Підтримка інвестиційних рішень в аграрних підприємствах. Вісн. ХНАУ. Серія «Економіка АПК і природокористування». Харків: ХНАУ, 2002. № 8. С. 45–47.

References.

1. Hutorov O.I. Suchasnyy stan i perspektyvy rozvytku investuvannya sil's'kohospodars'koho vyrobnytstva. Rynkova transformatsiya ekonomiky APK: kol. monohrafiya u 4 ch. / za red. P.T. Sabluka, V.YA. Ambrosova, H.YE. Maznyeva. Kyiv: IAE, 2002. CH. 3. S. 61–65.

2. Ponomar'ova M.S. Rozroblennya finansovoho planu pidpryyemstva v umovakh innovatsiynoho onovlennya ta zrostannya efektyvnosti pidpryyemnyts'koyi diyal'nosti // Prychornomor. ekonom. studiyi. Prychornomor. NDI ekonomiky ta innovatsiy. Odesa, Vyp. 2018. S. 17 – 22

3. Kramarenko I.S. Rehional'na struktura investytsiynoho potentsialu : suchasnyy stan ta kontseptual'ni pidkhody / I.S Kramarenko // Visnyk KHNAU im. V.V. Dokuchayeva. Seriya „Ekonomichni nauky” : zb. nauk. pr./ Khark. nats. ahrar. un-t im. V.V. Dokuchayeva. - Kharkiv : KHNAU, 2019. - № 4. T1.- S. 154-164

4. Kramarenko I.S., Voyt D.S., Kravets' L.O. Efektyvnist' vykorystannya investytsiynoho potentsialu natsional'noyi ekonomiky u konteksti vplyvu na ekonomichne zrostannya. Visnyk KHNAU. 2019. №1. S.403- 413.

5. Ryabukha M.S. Vplyv investytsiynoyi diyal'nosti na polipshennya innovatsiynoho klimatu v sil's'komu hospodarstvi / M.S. Ryabukha // Visnyk KHNAU. № 5 / Khark. nats. ahrar. un-t. -Kharkiv. - 2009. S.258-267.

6. Kramarenko I.S., Irtyshev O.S., Kl'ots YU.YU., Kravets' L.O. Analiz strukturnykh transformatsiy investytsiynoho potentsialu: funktsional'nyy aspekt. Visnyk KHNAU. 2019. №2. S.458-468

7. Ponomar'ova M.S. Ocoblyvosti rozvytku pidpryyemnytstva v Ukrayini / M.S. Ponomar'ova // Pidvyshchennya konkurentospromozhnosti vyrobnychoho potentsialu sil's'koho hospodarstva v umovakh staloho rozvytku: materialy vseukrayins'koyi nauk.-prakt. konferentsiyi 4-5 kvitnya 2012 r. - Kharkiv: KHNAU, 2012. S 199 - 201. - 328 s.

8. Irtysheva I.O., Stehney M.I., Ishchenko O.A., Burtsev O.V. Rol' infrastruktornoho zabezpechennya u formuvanni rehional'noyi promyslovoi polityky // Visnyk KHNAU im. V.V. Dokuchayeva. Seriya „Ekonomichni nauky”- 2018 - № 3. - S. 153.

9. Hutorov O.I. Teoretychni aspekty investytsiynoyi ta innovatsiynoyi diyal'nosti. Visn. KHDAU. Seriya «Ekonomika APK i pryrodokorystuvannya». Kharkiv: KHDAU, 2001. № 9.

10. Hutorov O.I., Boyko K.M. Pidtrymka investytsiynykh rishen' v ahrarnykh pidpryyemstvakh. Visn. KHNAU. Seriya «Ekonomika APK i pryrodokorystuvannya». Kharkiv: KHNAU, 2002. № 8. S. 45–47.

Пономарёва М.С., Мещеряков В.Е. Влияние инвестирования на инновационное развитие предприятия. В статье определено влияние инвестирования в инновационное развитие предприятия. Определено, что одним из основных механизмов управления экономикой механизм управления инвестиционными процессами. Изображен инвестиционный механизм управления инвестиционной деятельностью предприятия, направленной на развитие производства, предпринимательства, получения прибыли и других конечных результатов. В статье определена доля капитальных инвестиций предприятий с распределением на большие, средние, малые и микропредприятия. Определены причины слабого инвестиционного климата Украины в инновационной деятельности и приведены условия и ограничения, которые влияют на выбор источников финансирования инновационной деятельности:

Ключевые слова: развитие, механизм, управление, инвестиционная деятельность, инвестирование, инновации, инновационная деятельность.

Ponomarova M., Meshcheriakov V. The impact of investment on the innovative development of the enterprise. The article identifies the impact of investing on the innovative development of the enterprise. Its effectiveness is determined by the content of relevant innovation and investment areas that meet the needs of dynamic development of agricultural enterprises. Uncertainty of the market and the legal framework indicate the presence of significant management problems, which are the main factors inhibiting investment and innovation development of domestic enterprises. It is determined that one of the main mechanisms of economic management is the mechanism of investment processes management. Investment - a holistic process of investment, during which there is a consistent change of various forms of value and a dynamic relationship between the interdependent elements of investment activities: resources - costs – income. The investment mechanism of management of investment activity of the enterprise which is directed on development of manufacture, business, reception of profit and other final results is represented. The article identifies the share of capital investment of enterprises with the division into large, medium, small and micro enterprises. The reasons for the weak investment climate of Ukraine in innovation activities are identified and the conditions and restrictions that affect the choice of sources of funding for innovation activities are given:

Key words: development, mechanism, management, investment activity, investing, innovations, innovative activity.

Стаття надійшла до редакції: 10.02.2021 р.